

EPIDEMIOLOGJI DHE SHËNDET MJEDISOR

Emërtimi i lëndës / modulit	Epidemiologji dhe shendet mjedisor
Tipi i veprimtarisë / disiplinës	B: Disiplinë Karakterizuese e Programit
Viti – Semestri	Viti V IX Semestri
Ngarkesa në Orë - ECTS	60 orë në auditor / 65 orë jashtë auditorit 5 ECTS
Leksione Orë	30
Seminare Orë	20
Praktika Orë	10
Emri dhe kualifikimi i pedagogut	• Enver Roshi Prof. Dr. • Genc Burazeri Prof. Dr. • Adrian Hoxha PhD
Objektivi i programit	Epidemiologji Objektivi i Epidemiologjisë është të njohë studentët me konceptet dhe parimet bazë të shkakësisë, marrëdhënieve mes shkakut dhe sëmundjes, përcaktuesve të sëmundjes, njohjes së spektrit të sëmundjes; gjë që do t'i aftësojë ata të përvetësojnë konceptet bazë të parandalimit, të kuptimit të masave të sëmundshmërisë dhe të mortalitetit; tipet e studimeve, të njohin avantazhet dhe disavantazhet kryesore të studimeve epidemiologjike, të jenë të aftë të njohin dhe të shpjegojnë testet diagnostike, masat e impaktit dhe të asocimit si dhe të jenë të aftë të dallojnë një studim eksperimental nga tipe të tjera studimesh. Shëndet Mjedisor Kjo lëndë synon t'i pajisë studentët me njohuritë bazë mbi bashkëveprimin midis mjedisit të përgjithshëm (rreziqeve kryesore të mjedisit) dhe shëndetit human, si edhe me aftësitë e domosdoshme për vlerësimin e risqeve shëndetësore me prejardhje mjedisore dhe menaxhimin e këtyre risqeve të bazuar në punën e grupeve multidisiplinare.
Programi Leksione	Epidemiologji Hyrje në epidemiologji. Disa koncepte epidemiologjike të sëmundjes. Madhësitë matëse të frekuencës së sëmundjes. Vlerësimi i vlefshmërisë dhe besueshmërisë së testeve depistuese (të tipit Screening) dhe të atyre diagnostike. Vlerësimi i efikasitetit të masave parandaluese dhe terapeutike: studimet e randomizuara. Këndvështrimi epidemiologjik i shkaqeve të sëmundjes. Studimet kohort. Studimet rast-kontroll. Studimet transversale. Vlerësimi i riskut. Madhësitë matëse të shoqërimit shkakësor. Nga shoqërimi tek shkakësia: nxjerrja e konkluzioneve nga

	studimet epidemiologjike. Aplikimi i epidemiologjisë për vlerësimin e shërbimeve të kujdesit shëndetësor dhe politikave shëndetësore. Përqasja epidemiologjike kundrejt vlerësimit të programeve të tipit screening. Epidemiologjia në kontekstin e vlerësimit të shërbimeve të kujdesit shëndetësor dhe politikave shëndetësore. Shëndet Mjedisor Lindja, jeta, vdekja dhe mjedisi: Ekosistemi shëndetësor, historiku, kërkesat kryesore për një mjedis të shëndetshëm, modelet e sëmundjes dhe impakti i faktorëve mjedisorë mbi shëndetin. Rreziqet dhe risqet, rreziqet biologjike e kimike për shëndetin. Rreziqet mekanike e psikosociale, grupet vulnerabël të komuniteteve. Metodatat epidemiologjike në vlerësimin e riskut, llojet e studimeve, kuantifikimi i risqeve, studimet ekologjike. Identifikimi i faktorëve dëmtues, marrëdhëniet dozë – pasojë shëndetësore. Vlerësimi i ekspozimit human, metodat e drejtpërdrejta e të tërthorta. Karakterizimi i riskut, shëndeti në vlerësimin e impaktit mjedisor. Menaxhimi i riskut: gjykimi mbi riskun, perceptimi dhe komunikimi i riskut. Parandalimi dhe kontrolli i riskut, skema e strategjive të kontrollit, monitorimi i riskut, indikatorët, analiza e kosto – efektivitetit, probleme të veçanta të menaxhimit të risqeve mjedisore. Vështrim mbi ndotjen e ajrit, efektet e përgjithshme e ato shëndetësore të ndotjes, ndotja industriale dhe ajo e mjediseve të brendshme. Uji dhe sanifikimi, kriteret e kualitetit të ujit dhe monitorimi, furnizimi me ujë të pijshëm, monitorimi dhe kontrolli i ndotjes; ujrata rekreative. Shëndeti dhe nutricionin, sëmundjet me origjinë nga ushqimet dhe helmimet ushqimore. Kriteret e cilësisë së ushqimeve, rreziqet e shëndetit mjedisor e profesional në bujqësi. Vendbanimet humane, kërkesat ndaj vendbanimeve, strehimi dhe shëndeti. Urbanizimi dhe shëndeti, programet e qyteteve të shëndetshme. Nevojat njerëzore për energji, biomasa si lëndë djegëse. Lëndët djegëse fosile. Energjia ujore dhe Energjia bërthamore, përdorimi i tyre, efektet direkte dhe indirekte mbi shëndetin, strategjitë parandaluese për ndotjen. Ndotja industriale dhe siguria nga kimikatet: Shtrirja e ndotjes industriale, ekspozimi i publikut nga burimet industriale, ndotja e ajrit nga industria, ndotja e ujit nga industria, mbetjet e rrezikshme dhe ndotja kimike. Rreziqet sipas industrive: nxjerrja e materialeve, industritë përpunuese, industritë e fabrikimit, industritë e shërbimit, ndotësit kimikë kryesorë të mjedisit të përgjithshëm dhe atij të punës. Rreziqet Mjedisore globale: Pasojat shëndetësore të luftës, shkatërrimi i ozonit dhe efekti serë, shpyllëzimi dhe shkretimi, rreshjet acide, lëvizja ndërkufitare e mbetjeve të rrezikshme. Nga dijet në veprim, parimet etike që drejtojnë punën në Shëndetin Mjedisor, roli i profesionistëve të shëndetit mjedisor, ekspertiza teknike, praktika profesionale.
Programi Seminar /	Epidemiologji Hyrje në shkencën e epidemiologjisë dhe objektivat e saj.

Praktikë	Llogaritja e incidencës. Llogaritja e prevalencës. Asocijimet, korrelacionet. Masat e mortalitetit. Standardizimi direkt. Standardizimi indirekt. Risku relativ (RR) dhe Odds Ratio (OR). Hipotezat e studimit: hipoteza e zeros dhe ajo alternative. Përzgjedhja e mostrës. Llogaritja e numrit të subjekteve që do të përfshihen në studim. Masat e impaktit. Masat e shoqërimit. Specificiteti dhe sensitiviteti. Vlerat parashikuese pozitive dhe negative. Shëndet Mjedisor Përdorimi i metodave epidemiologjike për identifikimin e rreziqeve mjedisore, identifikimi i faktorëve dëmtues në terren. Hartimi i një programi për marrjen e një mostre të randomizuar të popullatës. Përdorimi i metodave të drejtpërdrejta e të tërthorta të monitorimit mjedisor për vlerësimin e ekspozimit. Vlerësimi i ekspozimit me anë të inhalacionit. Vlerësimi i ekspozimit me anë të gjëllitjes (ushqimeve). Vlerësimi i ekspozimit me anë të gjëllitjes (ujit). Vlerësimi i ekspozimit ndaj zhurmave dhe ndaj mjedisit termik. Përdorimi i indikatorëve për monitorimin bakteriologjik të ujit. Përdorimi i indikatorëve për monitorimin e ajrit. Përdorimi në praktikë i sistemit HACCP për rritjen e sigurisë së ushqimeve.
Format dhe metodat e mësimdhënies	Leksion, Seminare, Praktika.
Mënyra e vlerësimit të studentëve	Provimi zhvillohet me shkrim. Vlerësimi përfshin edhe pjesëmarrjen në leksione dhe aktivizimin gjatë seminareve dhe praktikave (30% e pikëve). Sasia minimale e pikëve për t'u kualifikuar kalues është 45 pikë.
Literatura	➤ Gordis L (2004). Epidemiology, 3rd edn. W.B. Saunders Company, Philadelphia. ➤ Hennekens CH, Buring JE (1987). Epidemiology in Medicine. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, USA. ➤ Kelsey JL, Thompson WD, Evans AS (1986). Methods in observational epidemiology. Oxford University Press, New York; pp. 269-271. ➤ Kleinbaum DG, Kupper LL, Morgenstern H (1982). Epidemiologic research: principles and quantitative methods. Van Nostrand Reinhold Company, New York; pp. 41-50. ➤ Last JM (2001). A dictionary of epidemiology. 4th edn. Oxford University Press, New York; pp. 22-24, 33-34. ➤ Lilienfeld DE, Stolley PD (1994). Foundations of epidemiology, 3rd edn. Oxford University Press, New York; pp. 151-251. ➤ MacMahon B, Trichopoulos (1996). Epidemiology, principles and methods, 2nd edn. Little, Brown and Company, Boston,

	Massachusetts; pp. 43-53. ➤ McDowell I, Newall C (1987). Measuring health: a guide to rating scales and questionnaires. Oxford University Press, New York. ➤ Payne SL (1965). The art of asking questions. Princeton University Press, Princeton, New Jersey. ➤ Riegelman RK, Hirsch RP (1996). Studying a study and testing a test: how to read the health science literature, 3rd edn. Little, Brown and Company, Boston. ➤ Sackett DL, Richardson WS, Rosenber W, Haynes RB (1997). Evidence based medicine: how to practice and teach EBM. Churchill Livingstone, New York; pp. 81-117. ➤ Schlesselman JJ (1982). Case-control studies: design, conduct, analysis. Oxford University Press, New York; pp.69-104. ➤ Sudman S, Bradburn NM (1983). Asking questions. Jossey-Bass, San Francisco. ➤ Susser M (1973). Casual thinking in the health sciences: concepts and strategies in epidemiology, Oxford University Press, New York.
Detyrimet e studentit për lëndën	